

Tranquebar Initiativets
Skriftserie

Tranquebar – hvis historie?

Om at studere kulturarv under konstruktion

HELLE JØRGENSEN

Nr. 3, 2008

Tranquebar Initiativets Skriftserie, nr. 3, 2008

© Nationalmuseet og Helle Jørgensen 2008

Artiklen er skrevet som et forarbejde til forfatterens antropologiske feltundersøgelse i Tranquebar i forbindelse med ph.d.-projektet "Tranquebar – Whose History? Transnational Cultural Heritage in a Former Danish Trading Colony in India". Projektet er finansieret af Forskningsstyrelsen 2007-2010. Også tak til Nationalmuseet og Farumgaard Fonden for økonomisk støtte til feltarbejdet.

Udgivet af

Nationalmuseets Tranquebar Initiativ
Etnografisk Samling
Nationalmuseet
Frederiksholms Kanal 12
1220 København K

Ansvarshavende redaktør

Esther Fihl, professor, dr.phil.

Medredaktør

Ulf Johansson Dahre, overinspektør, dr.

Artiklen er peer reviewed

Layout

Simon Rastén

Illustrationer

Helle Jørgensen

Tryk

LaserTryk.dk A/S

Distribution

Elektronisk form:

<http://www.tranquebar.info>

ISBN

978-87-7602-098-9 (paperback)

978-87-7602-099-6 (PDF)

Forsideillustration

Fort Dansborg, Tranquebar (Foto Helle Jørgensen)

English abstract

Tranquebar - Whose History? On studying Cultural Heritage under Construction.

Tranquebar has been declared a heritage town by the authorities in Tamil Nadu, for which one reason is that the town, as opposed to a number of other former European trading stations on the Coromandel Coast, has preserved its distinct architectural traits from the colonial period. In recent years the buildings have given occasion for a number of reports that map their structural condition and outline plans for preservation and development, also for the purpose of increasing their tourism potential. But establishing Tranquebar as a heritage town is far from being simply a question of preserving the physical structures of the townscape. Currently a number of Danish as well as Indian agents consciously aim to create an increased local awareness of the importance and significance of preserving heritage, as it is expressed in historic buildings. However, reviving this piece of Indo-Danish history is not uncomplicated; for whose history is it that is sought to be revived - and which history? Based on a series of interviews and development reports, this article explores which significance it has that the current interests in preservation, research and dissemination are inscribed in colonial and postcolonial relations. It is found that the involved agents are aware that a historic interest in Tranquebar from Danish side is not necessarily an innocent phenomenon. The very shape and changes of the townscape in which the historic buildings of Tranquebar are a part, are subject to many interests, ranging from social development to widely differing aesthetic ideals. In order to understand the current development it is not sufficient to explore historical narratives of the town from a traditional historical perspective, focusing on a reflexive and detailed chronological consciousness of history. It must be investigated how the population and visitors in Tranquebar use the townscape and buildings in actual practice, and how these movements and the contact between people who engage in the surroundings with differing purposes gain meaning.

Tranquebar Initiativet

Tranquebar er udnævnt til kulturarvsby af myndighederne i delstaten Tamil Nadu, bl.a. fordi byen til forskel fra andre tidligere europæiske handelsstationer på den indiske Coromandelkyst har bevaret sit arkitektoniske særpræg fra kolonitiden. I de seneste år har bygningerne givet anledning til en mængde rapporter, der kortlægger deres tilstand og skitserer planer for bevaring og udvikling, blandt andet med henblik på en øget turisme. Men at etablere Tranquebar som kulturarvsby er langt fra blot et spørgsmål om at bevare de fysiske strukturer i byrummet. Aktuelt indgår der fra flere danske og indiske aktørers side bevidst erklærede bestræbelser på at skabe en øget lokal bevidsthed om vigtigheden og betydningen af at bevare kulturarv, som den kommer til udtryk i historiske bygninger. At genoplive et stykke indo-dansk historie er imidlertid ikke ukompliceret, for hvis historie er det egentlig man forsøger at genoplive - og hvilken historie?

Med udgangspunkt i en række interviews og udviklingsrapporter undersøger artiklen, hvilken betydning det har, at de aktuelle bevarings-, forsknings- og formidlingsinteresser indskriver sig i koloniale og postkoloniale relationer, og finder hos de involverede parter bl.a. en bevidsthed om at historisk interesse for Tranquebar fra dansk side ikke nødvendigvis er et uskyldigt fænomen. Samtidig er selve udformningen og forandringen af det byrum, som Tranquebars historiske bygninger indgår i, genstand for mange forskellige interesser, fra social udvikling til vidt forskellige syn på æstetik. Skal man forstå den aktuelle udvikling omkring Tranquebars kulturarv, må man ikke blot udforske historiske narrativer omkring byen ud fra en traditionel historisk optik, der fokuserer på en refleksiv og detaljeret kronologisk historiebevidsthed. Man må undersøge hvordan befolkning og besøgende i Tranquebar i praksis bruger byrummet og bygningerne, og hvordan denne færden og kontakten mellem folk, der engagerer sig i omgivelserne med forskellige formål, får betydning.

Tranquebar Initiativets Skriftserie

NATIONALMUSEET

Tranquebar – hvis historie?

Om at studere kulturarv under konstruktion

HELLE JØRGENSEN

Ph.d.-stipendiat, cand.scient.anth.
Institut for Historie og Områdestudier
Aarhus Universitet

Tranquebar Initiativets Skriftserie, nr. 3, 2008

Introduktion

Den sydøstindiske landsby Tranquebar er udnævnt til *heritage town*, kulturarvsby, af myndighederne i delstaten Tamil Nadu. De lokale myndigheder er ikke ene om at nære forhåbninger om, at byen kan udvikle sig med baggrund i sin betydning som et stykke kulturarv. Når Tranquebar påkalder sig en sådan opmærksomhed og status, hænger det blandt andet sammen med, at byen til forskel fra en række tilsvarende tidligere europæiske handelsstationer på den indiske Coromandelkyst i udpræget grad har bevaret sit arkitektoniske særpræg fra kolonitiden (Archigroup 1993). Fort Dansborg, som blev opført af danskerne, der i perioden 1620-1845 benyttede Tranquebar som handelskoloni, er blandt de mest dominerende lokale bygninger. Det tjener i dag som museum og tiltrækker indiske såvel som udenlandske turister.

Fortet har som fysisk spor af kolonitidens europæisk-indiske kulturmøde blandt andet selskab af en monumental byport, adskillige fungerende kirker og

Fort Dansborg.

skoler anlagt som led i kristen missionsvirksomhed, såvel som en række administrations- og beboelsesejendomme og endelig selve bylandskabet med dets lige anlagte gader, der følger den gamle byplan og fortsat bærer europæiske navne som Kongensgade, Dronningensgade og Admiralgade. Baggrunden for denne bevaringstilstand er at finde i, hvad der i litteratur og udviklingsrapporter om Tranquebar hersker udbredt enighed om at betegne som ”*udeblev[en] udvikling*” eller økonomisk stagnation (Fihl 1987: 21, Colding et al. 1987). Frem mod den katastrofale tsunami, som ramte området i 2004, har Tranquebar, bedømt efter nutidens forhold i Indien, haft karakter af et udkantsområde, hvor lokalbefolkningen hovedsageligt er fattig og ernærer sig af fiskeri, landbrug og handel med et begrænset vareudbud. Penge har her indtil for nylig cirkuleret i et lokalt kredsløb, som ikke gav anledning til større økonomisk vækst eller opbygning af industrier, og derfor heller ikke til den hektiske byggeaktivitet, som har fundet sted i mere økonomisk fremgangsrige områder af landet (Pedersen 1987). Mange af de bygninger som blev opført i kolonitiden er derfor blevet stående til i dag, nogle i stadigt større forfald, andre vedligeholdt og brugt til nutidige formål. I de seneste årtier har disse bygninger givet anledning til en fortsat strøm af rapporter, der kortlægger deres tilstand og skitserer planer for bevaring og udvikling, blandt andet med henblik på potentialet for turisme.¹

Hvor det i vidt omfang har været gældende for bevaringen af de mange bygninger fra kulturmødet i kolonitiden, at ”fattigdommen har beskyttet byen - indtil nu”, som en repræsentant for et involveret dansk fond har udtrykt det², er Tranquebar aktuelt midt i en social udvikling med stort forandringspotentiale. Efter at området i december 2004 blev ramt af en voldsom tsunami, som dræbte flere hundrede medlemmer af lokalbefolkningen og bragte ødelæggelser af huse, hytter, fiskerbåde og landbrugsjord med sig, har en række indiske og internationale NGO'er engageret sig i en omfattende social genopbygningsproces i Tranquebar (Praxis, u.å.). Denne proces, som på grund af sit omfang uformelt går under tilnavnet ’den anden tsunami’ og som på nuværende tidspunkt præger alle aspekter af Tranquebars liv (Hastrup 2005), føjer endnu en

¹ Colding et al. 1987, Petersen et al. 1993, Munch-Petersen 1995, Kunstakademiets Arkitektskole 1998, Henk 2001, Kryger & Gasparski 2002, Ajit Koujalgi Architects 2004a-b, Hansen 2005, Nationalmuseet 2005, o.a.

² Her, som i alle øvrige citater i artiklen, er kilden anonymiseret af hensyn til fortrolighed. Det perspektiv at ”*poverty preserves*” findes udbredt i mange fremstillinger af Tranquebars tilstand (f.eks. Pedersen 1987: 63). Den implicerede fremstilling af stagnation, forfald, udvikling og et behov for at redde bygningerne, er et særligt narrativ, som går igen, og som bør gøres til genstand for analyse, da det implicerer bestemte forestillinger om bl.a. lineær temporalitet og en heraf følgende værdi af bevaring (Clifford 1988).

dimension til udviklingen omkring Tranquebar som kulturarvsby. Aktører der arbejder med bevaring, udvikling og brug af Tranquebars historiske bygningsmasse, fremhæver at bestræbelserne på bevaring af Tranquebars kulturarv er blevet yderligere aktualiserede af udviklingen efter tsunamien og nu forudsætter en øget indsats, idet den hastige sociale udvikling og tilførsel af økonomiske midler i kølvandet på tsunamien kan ventes at medføre, at Tranquebars bylandskab inden for den kommende årrække forandres permanent gennem nedrivninger og nybyggeri (Bestsellerfonden 2006).

At etablere Tranquebar som kulturarvsby i praksis er langt fra blot et spørgsmål om at bevare de fysiske strukturer i byrummet. Aktuelt indgår der fra flere danske og indiske aktørers side bevidst erklærede bestræbelser på at skabe en øget lokal *bevidsthed* om vigtigheden og betydningen af at bevare kulturarv, som den kommer til udtryk i historiske bygninger. En lokal afdeling af NGOen Indian National Trust for Art and Cultural Heritage (INTACH) har efter tsunamien etableret sig i Tranquebar, og arbejder her med at skabe vilje og interesse

Den tidligere danske guvernørbolig – en bygning i tiltagende forfald.

for bygningsbevaring hos lokalbefolkningen, blandt andet gennem planer om økonomisk støtte til facadebevaring af registrerede bevaringsværdige bygninger, som for størstedelens vedkommende ejes af Tranquebars lokalbefolkning. Den private danske organisation Bestsellerfonden er engageret i både sociale og kulturarvsbevarende projekter i Tranquebar og har blandt andet uddannet kvindelige murere. Der pågår også formidlingsarbejde, såsom udvikling af en ny museumsudstilling i fort Dansborg, med tilhørende skolemateriale om Tranquebars historie før, under og efter kolonitiden, formidlet på tamil og engelsk af Dansk Skolemuseum i København. Aspirationerne om at skabe en øget kulturarvsbevidsthed i Tranquebar udfolder sig aktuelt i et samspil mellem mange aktører, der indgår i et netværk af samarbejder om forskellige projekter. INTACH, den danske Bestsellerfond og Dansk Skolemuseum er alle engagerede i sådant arbejde, i selskab med den danske organisation Foreningen Trankebar, der har arbejdet for bygningsbevaring i Tranquebar siden 2001 og blandt andet har udvirket en restaurering af fort Dansborg.

Ny Jerusalemskirken, restaureret til den protestantiske missions 300-årsjubileum i 2006 og fortsat i brug af TELC, Tamil Evangelical Lutheran Church.

Hvis historie – og hvilken?

Mine indledende interviews med repræsentanter for involverede NGO'er og deltagelse ved møder under Nationalmuseets Tranquebar Initiativ viser, at de involverede alle på hver deres vis tillægger selve relationen mellem danske og indiske samarbejdspartnere betydning i arbejdet med kulturarv, ikke blot af praktiske og faglige, men også moralske hensyn. En bevidsthed om at historisk interesse for Tranquebar fra dansk side ikke nødvendigvis er et uskyldigt fænomen, er udbredt blandt de danske aktører, såvel private organisationer som forskere. Det gælder i forskningspraksis og dens kontekst, såsom forholdet til indiske myndigheder med henblik på at få forskningstilladelser, eksempelvis til arkæologiske projekter, hvor en forsker forklarede, at: ”Vi kan selvfølgelig ikke tage derned som en anden gang imperialister og grave hvor som helst”. - Og det gælder tilsvarende i historisk formidling, hvor en anden forsker argumenterede for, at: ”Det er vigtigt, at det ikke er en historie, der bliver skrevet *af os*, men en fælles historie – ellers er det jo ren imperialisme. Det er klart, at det er vigtigt, at der er nogle dygtige kolleger [fra Indien, som kan medvirke].”³ Hvilken betydning det har, at de aktuelle bevarings-, forsknings- og formidlingsinteresser indskriver sig i koloniale og postkoloniale relationer, og hvordan dette forhold skal håndteres i praksis, er genstand for mange overvejelser, hvor forholdet mellem faglige ambitioner og en vis frygt for etnocentrisk koloniromantik bevidst afvejes, men også kan være vanskelige at forholde sig til. Som en tredje forsker udtrykte det til mig: ”Vi kan ikke komme ud over, at vi er i Tranquebar, fordi danskerne har været der. Men helt vil vi ikke være ved det.” Ved seminarer for forskerne under Tranquebar Initiativet er det således også blevet diskuteret, hvordan projekterne (som nogen tilstedeværende udtrykte det) undgår at blive ’indrulleret’ i en nationalistisk diskurs, for eksempel i forhold til pressen, som kunne ventes at stille spørgsmål ud fra den nationale vinkel: ”Sig noget om danskerne i Tranquebar”, i forhold til hvilken rådet til forskerne var, at ”vi må fremhæve, at vi har været gæster hos inderne”.

Blandt NGO'erne engagerer nogen sig netop i Tranquebar, *fordi* de tillægger det en særlig betydning, at danskerne har været der – men også disse aktører gør sig visse overvejelser over, hvad det betyder, at de kommer udefra og engagerer sig i restaureringsprojekter i Tranquebar ud fra deres egne historiske interesser:

hvis vi... vendte den om, så svarede det til, at der kommer... fire indere,

³ Kursiveringen her og i andre citater angiver, hvor taleren lagde særlig vægt på ordene.

og siger: Goddag, vi vil gerne have lov til at kalke Kronborg. Hvad ville vi [danskere] ikke sige...? Så ville vi sige: Åhr, hold kæft, I er ikke rigtig kloge, ikke også! Eller tyskere, der kommer op og sagde: Vi har jo alle de her mindesmærker, vores ... bunkere ovre ved Vestkysten, de trænger egentlig, ... de skulle næsten blive [malet] hvide, og så kunne vi egentlig godt tænke os, at det var tyske flag, som blev hejst ved hver af dem. Hvad ville danskerne ikke [sige] – de ville gå fuldstændig bananas.

Ovenstående citater og overvejelserne bag dem peger alle på, at når der tales om historie, bør man ud fra en analytisk betragtning spørge til *hvilken* historie og *hvis* historie (Herzfeld 1991: 53). Måderne at forholde sig til historie på indgår uundgåeligt i en bredere social, politisk, etisk og videnskabshistorisk kontekst. Eksempelvis har danske historikere og antropologer i de seneste årtier taget livtag med en kritisk debat om, at den danske historieskrivning i forhold til kolonierne kunne karakteriseres som ”en sogneagtig tradition for etnocentrisk nationalhistorie”, hvor kolonihistorie har haft status af en art ”eksotisk lokalhistorie” (Green-Pedersen og Jørgensen 1983: 9)⁴. Det førte for historievidenskaben i første omgang til, at begrebet *kolonihistorie* af nogen blev erstattet med hvad der blev set som et mindre værdiladet begreb, nemlig *ekspansionshistorie*, som dog stadig fokuserede på europæiske aktiviteter og derfor – hvis de pågældende forskere var mere kulturelt sensitive og interesserede i at fokusere på de ’ikke-europæiske’ landes egne kulturelle og sociale systemer - kunne erstattes med såkaldt *oversøiske historie* (ibid.).

Denne debat om, hvad det *er* for en historie, man beskæftiger sig med, når tidligere kolonier er implicerede, er en, man genfinder f.eks. i Nationalmuseets aktuelle Oversøiske Netværk, hvor der også indgår medlemmer af Tranquebar Initiativet. Jeg hørte om netværket, da jeg under en reception faldt i snak med en medarbejder fra Nationalmuseet, som nævnte, at de her havde et ’kolonihistorisk netværk’, som måske kunne være interessant for mig. Da jeg kontaktede Nationalmuseet for at høre, hvad det var for et netværk, fik jeg hurtigt at vide, at det *ikke* hed et kolonihistorisk netværk, selv om netværket faktisk beskæftiger sig med de tidligere danske kolonier, for et sådant navn var, som jeg blev oplyst, ikke ”politisk korrekt”. Da jeg kom til mit første møde i netværket, viste megen af diskussionen i dette forum sig netop at handle om, hvordan forskning og formidling kunne og skulle forholde sig til det koloniale. Det blev diskuteret i forhold til en række temaer, som berøringsangst: ”Vi går hele tiden som katten om den varme grød og tør ikke tale om kolonier”, i forhold

⁴ Jf. debatten i Fihl 1984, Hernæs 1985, Olwig 1985 og 2003, Brimnes 1992, Simonsen 2003.

til brugen af historie i formidling: ”I yderste konsekvens [kunne det] blive: Sådan var danskerne ude i verden engang – sådan er de ude i verden i dag ... et koloni[ali]stisk projekt”, og i forhold til opfattelsen af Danmarks nationale selvbillede, et ”billede af Danmark som det humanistiske folk, der passer med dagens lillestatstænkning – et selvbillede på randen af selvfedme; at vi var en mindre barsk kolonisation end andre nationer”. Disse eksempler illustrerer, at de overvejelser, der i det danske miljø udspiller sig omkring Tranquebar-projekterne indgår i bredere kontekst af diskussioner om kolonialisme, postkolonialisme, nationalisme, forskningsetik, repræsentation og positionering. At den foretrukne betegnelse for, hvad det er, man udforsker under Tranquebar Initiativet er *kultur møder*⁵, et begreb der ikke per definition forudsætter en hierarkisk relation mellem deltagerne, er også en indikation af synet på, hvordan man herfra ønsker at repræsentere fortiden og praktisere nutidige relationer til Tranquebar. Hvordan lokalbefolkningen opfatter dansk engagement i Tranquebars historie, og hvilken relevans disse interesser og aktiviteter overhovedet har for deres tilværelse, indgår i danske forskeres og NGOers opfattelser af deres projekter. - Dels vil de danske aktører undlade at fare frem som en kolonimagt, dels finder man også den omvendte overvejelse blandt dem: Betyder den koloniale relation overhovedet så meget for inderne, som danskernes selvrefleksive bekymringer lægger op til?

Historie eller historicitet - Tranquebar som kulturarvspalimpsest

Mens megen af interessen for Tranquebar som kulturarv har sin baggrund uden for lokalområdet, betyder det ikke nødvendigvis, at interessen ikke modsvares af lokale erfaringer af historicitet på forskellige planer. Som antropolog og historiker Bernard Cohn har påpeget i sine indiske studier ”[t]here is not one past of the village but many” (Cohn 1990 [1961]: 89). Det samme landskab, som har fået status af kulturarvsby kan således indgå i mange historier, som måske overlapper med historier om det koloniale kulturmøde og måske ikke. Som Cohn beskriver indiske tilgange til historie:

In a village or town, a casual question or observation on a building or ruin brings a flood of historical reminiscences. A query about who owns a piece

⁵ Initiativet præsenteres på en officielt tilknyttet hjemmeside således: ”Nationalmuseets Tranquebar Initiativ danner ramme om en række delprojekter, der alle som omdrejningspunkt har studiet af kulturmøder i Tranquebar - før og nu.”(<http://www.galatea3.dk/dk/Menu/Forskning/Nationalmuseets+Tranquebar+Initiativ/Om+Initiativet>)

Monumenter over den protestantiske missions påbegyndelse i Tranquebar og missionær Bartholomæus Ziegenbalg.

of land leads to a genealogy and a story of warfare and conquest that establishes the person's right to the land. Direct historical stories justify, explain, and maintain the social structure and relationships. ... The past for an Indian ... is a living past that can be recalled for an individual or a group in a ritual or nonritual context, attaching him to large groups and to the civilization through a widespread mythic past or tying him to a limited group and to one place. (Cohn 1971: 53-54)

Hvilke historier der forekommer lokalbefolkningen relevante kan altså ventes at variere. Eksempelvis kan medlemmer af kristne grupper tillægge mis-

sionshistorien betydning (Petersen 1983)⁶. Således er de to tyske missionærer Bartholomæus Ziegenbalg og Heinrich Plütschau, som i 1706 blev udsendt af den danske kong Frederik IV, blevet karakteriseret som ”måske de eneste danskere som stadig mindes af inderne i Tranquebar” (Petersen 1983: 14).

Hvad man mindes lokalt, og i hvilken kontekst, kan man finde indikationer på i den britiske forfatterinde Georgina Hardings skildring af et års ophold i Tranquebar, hvor hun eksempelvis beskriver et møde med præsten ved en af kirkerne i byen Nagapattinam i samme region:

He said [the church] was built by Danish missionaries. 'Did you not see the tablet on the wall where we entered?' We looked again. I told him that the inscription was Dutch, not Danish – after all it was the Dutch who had held Nagapattinam. 'So it is Dutch? Denmark is not Holland? What is Denmark, then? That afternoon I met Nagapattinam's Roman Catholic priest at the old Portuguese church. 'Have you seen the CSI church?' he asked. 'It is very well built. It was built by the British.' Europeans were interchangeable in this town, on this coast. As he put it, 'There were the Portuguese and then the Dutch, then the French drove the Dutch out and then you British drove out the French'. (Harding 1993: 46)

Nok så vigtigt for at kunne udforske et sådant felt, både på teoretisk og metodisk plan, så tager de forskellige og overlappende historiciteter der udspiller sig i Tranquebar og den omkringliggende region ikke nødvendigvis form af en refleksiv og detaljeret kronologisk historiebevidsthed, der kan artikuleres i opremssninger af historiske fakta. Den foreliggende undersøgelses udgangspunkt er derfor, at:

'historicity' describes a human situation in flow, where versions of the past and future (of persons, collectives and things) assume present form in relation to events, political needs, available cultural forms and emotional dispositions ... The 'historicity' of objects ... is a moving target depending on the demands of the present ... a complex social and performative condition, rather than an objectively determinable aspect of historical conditions. Historicity in this sense is the manner in which persons operating under the

⁶ Tranquebars befolkning (omkring 7.000 indbyggere i Tranquebar by og omegn) er fordelt på ca. 30 kaster og tre hovedreligioner: Hinduisme, islam og kristendom. Kastetilhørsforhold er en fundamental ramme om det lokale sociale liv, og afspejles blandt andet i en tendens til kastebaseret bosætning. Også koloni- og missionshistorien præger bosætningsmønstret i Tranquebar, idet medlemmerne af de to dominerende kristne retninger, protestantismen og katolicismen, findes koncentreret omkring henholdsvis den protestantiske Ziegenbalgskole i Admiralgade og i byens sydvestlige hjørne nær den katolske skole, Konventet, samt i lavkastebefolkningens kvarterer (Pedersen 1987: 54).

constraints of social ideologies make sense of the past, while anticipating the future. (Hirsch & Stewart 2005: 262)⁷

Historicitet er altså andet og mere end blot eksplicitte historiske narrativer, og dens betydning kan derfor findes i praksis – nemlig i daglig interaktion, i omgangen med byens fysiske rum og i kropsligt ihukommende aktiviteter (Connerton 1989), sidstnævnte for eksempel når TELC, den tamilsk evangeliske lutheranske kirke i Tranquebar, hvert år d. 9. juli med en procession fejrer årsdagen for ankomsten af missionærerne Ziegenbalg og Plütschau (Johnson 2005: 405). Ud fra dette perspektiv på historicitet er det lige så givende at udfor-

⁷ Tak til min kollega, antropolog Thomas Fibiger, for henvisning til Hirsch og Stewarts arbejde.

Ziegenbalg Spiritual Centre.

Danish Shop.

ske de sociale processer omkring forfald, nedrivning og nybyggeri i Tranquebar som at se på betydningstillæggelser (eller mangel på samme) i forbindelse med bygningsbevaring og de historiske interesser denne praksis er udtryk for.

Nye såvel som gamle stednavne og navne på bygninger og institutioner, som eksempelvis "Ziegenbalg Spiritual Centre", eller en lokal butik der drives under navnet "Danish shop", er en måde, hvorpå der eksplicit refereres til historie som et element, der – hvad enten det fremkalder bestemte narrativer i de forbi-passeres bevidsthed eller ej - er til stede i det fysiske og sociale landskab.

Dette landskab med dets konkrete og latente tilstedeværelse af erfarede historiske spor bringer mindelser om en palimpsest; et begreb som oprindeligt kendes fra historiske dokumenter af pergament, hvor en oprindelig tekst er blevet delvist udvisket og derefter overskrevet med ny tekst, resulterende i et

dokument, der bærer overlappende historiske spor⁸. Tranquebar får karakter af, hvad man kunne kalde en *kulturarvs-palimpsest*, hvor den samme lokalitet af forskellige grunde og med forskellige formål gentaget er blevet - og bliver - markeret og brugt som et udtryk for overlappende historiciteter (Kirschenblatt-Gimblett 1998: 157). Hvis Tranquebar ses som en palimpsest, vil forskellige aktører ud fra deres erfaringer og positionering have forskellige interesser og kompetencer i at aktivere lagene i denne palimpsest, og dette perspektiv gør det interessant at fokusere på møder mellem de forskellige aktører, der aktuelt bevæger sig i og har interesser i Tranquebar: Lokalbefolkningen, myndighederne, NGO'er, forskere, turister og forretningsdrivende. Hvad der bør undersøges i den sammenhæng er spørgsmål som hvordan aktørerne opfatter hinanden og hinandens formål og aktiviteter, samt hvordan de interagerer – og altså hvordan Tranquebar kommer til at fungere som en kontaktzone for forskellige praksisformer og narrativer (Bruner 1996, Pratt 1993).

Frem for nødvendigvis at indgå som et konstant betydningsbærende element i lokale identiteter i Tranquebar, kan historisk bevidsthed om koloniale og postkoloniale møder og relationer antages i høj grad at være forhold som opstår og udspiller sig på situationel basis, i situationer hvor disse relationer antager en konkret social relevans. I forbindelse med et Danida bistandsprojekt som blev igangsat i 1984, rettet mod den fattige fiskerbefolkning i Tranquebar by, viste det sig eksempelvis, at fiskere som boede uden for byen, men inden for det gamle danske territorium⁹, med en besøgende antropologs ord begyndte at ”udvise en høj grad af historisk bevidsthed”, idet de gjorde gældende, at de som efterkommere af danske undersætter var lige så berettigede til dansk bistand som fiskerbefolkningen i Tranquebar by (Pedersen 1987: 53, se også Fihl 1987). I en situation som den nuværende, hvor en række NGO'er, forskningsinstitutioner og danske såvel som indiske myndigheder arbejder med og planlægger aktiviteter som restaurering, formidling og udvikling af kulturarvs-turisme, er der baggrund for at forvente, at sociale aspirationer, relationer og

⁸ Betegnelsen kommer af latin: *palimpsestus*, fra *palin*: igen og *psestos*: skrabet. Fænomenet kendes fra pergament og vellum, kostbare materialer som af økonomiske hensyn blev skrabe og genbrugt, når den oprindelige tekst ikke længere blev anset for brugelig. Resultatet er et dokument, hvor den oprindelige tekst nok er delvist udvisket og stedvist ulæselig, men stadig til stede som et synligt lag under den nye tekst. Palimpsester er med deres lag en kilde af stor historievindskabelig interesse. I poststrukturalistisk litteraturkritik er palimpsestbegrebet også blevet en metafor for intertekstualitet (Brüel og Nielsen 1993: 451).

⁹ Det danske territorium Tranquebar bestod fra 1620 af et befæstet anlæg ved byen Tharangambadi, som danskerne kaldte Tranquebar, og udvidedes i 1670 med et udenomliggende område på ca. 50 kvadratkilometer (Pedersen 1987).

historiciteter i stigende grad vil blive artikulereet i en gensidig forhandling af, hvad Tranquebars kulturarv er, kan bruges til og betyder, i både lokal og transnational kontekst. Tranquebars aktuelle udvikling udgør dermed i antropologisk perspektiv et privilegeret felt for forskning i tværkulturel konstruktion af kulturarv og kollektiv hukommelse.

Kulturarv under forhandling

En kilde, hvor divergerende holdninger til Tranquebars historiske bygninger og kulturarv ses artikulerede, er fremstillingerne i de mange udviklingsrapporter og arkitektoniske opmålinger, som er foretaget i byen. Forhold og episoder, som er beskrevet heri, peger mod felter for forhandling og konflikt omkring Tranquebars status som kulturarv, som de udspiller sig i praksis. En gruppe danske arkitekter fik eksempelvis et chok under deres udførelse af et survey af dansk-indiske historiske bygninger i 1998:

An astonishing happening to which we became witnesses during our stay was: Happy schoolgirls tearing down the upperpart [sic] of *the only remaining part of the Danish fortification* Danmark Bastion to create space for a playground. And this *in spite of that* [sic] *this edifice is listed as a historical monument*. ... The explanation given by the head mistress was that the school wanted to establish a playground here because there was no other land available. (Kunstakademiets Arkitektskole 1998: 4, 8, mine kursiveringer)

Arkitekterne reagerede her imod hvad de opfattede som en desakralisering og en uoprettelig ødelæggelse af noget, der i deres optik var konstitueret som kulturarv ved at blive gjort til genstand for formelle praksisformer som opførelse på lister og indsamling i beskrivelser, fotos, kort og bøger; en klassisk måde at producere og kontrollere kulturarv på (Handler 1985). Hvordan Tranquebars byrum og bygninger bliver brugt, vedligeholdt og ændret, er med byens status som kulturarvsby blevet en potentiel kilde til sammenstød, der på en og samme tid handler om ejerskab og kontrol af ejendom og en underliggende kamp om definition og kontrol over historie, hvor spørgsmålet er: Hvis historie er på spil – og hvilken historie (jf. Herzfeld 1991: 53). Det påkalder sig igen spørgsmålet om, hvem der – både i praksis og ideelt set - har magt og ret til at afgøre, hvem der kan kontrollere de omstridte fysiske strukturer, brugen af dem, og de historier de repræsenterer. Her kan det ikke mindst blive interessant at udforske, hvilken rolle de indiske myndigheder spiller i udviklingen. Hvilke love tages til indtægt for praksis omkring eksempelvis byplanlægning og brug af Tranquebars bygninger og bylandskab i turisme og forskning? Hvem

Nye og gamle indslag i bybilledet på Kongensgade: Det katolske St. Theresa's Convent, indrettet i en historisk bygning. St. John's School, en moderne, katolsk drevet skole.

gør indsigelser, eller søger og giver tilladelser til restaureringer, til bestemte anvendelser af bygningerne såsom hoteldrift, til udformningen af bylandskabet og dets infrastruktur som helhed; på hvilke politiske niveauer føres sagerne og hvilke interesser er der på spil mellem de aktører, der indgår? Nu, hvor flere hoteller inden for de seneste år er etableret i Tranquebar som en indikation på, at myndigheder og forretningsdrivende tror på en udvikling af turisme med det historiske bymiljø som et trækplaster, og hvor aktører som eksempelvis INTACH engagerer sig praktisk i arbejdet med bevaring af kulturarv (og ikke bare producerer stadig flere rapporter om det) er det en debat, der kan forventes at blive intensiveret. Et eksempel er en dansk NGO's arbejde i området:

Vi har allerede gjort indsigelser [i byggesager], altså f.eks. Jerusalemkirken, biskoppen ... som er bindegale ... ville lige pludselig have et nyt kirketårn i beton bygget oven på gravstederne ... Det fik vi forhindret ved at protestere bravt til district collectoren og til INTACH Chennai ... vi sendte protest-

På besøg i fortiden? Danske turister ved byporten.

skrivelser rundt. Og ... det kan man sige: Kan ... man tillade sig det som udlænding? Og det kan man jo stille spørgsmålstejn ved, er det os, der skal gøre det? Men ... vi syntes, det har været nødvendigt. Det forhindrede så, at de byggede det her kirketårn, selv om de var lidt sure på os.

Det sidste citat peger på flere forhold: Ud over spørgsmålet om ejerskab og kontrol, som jeg allerede har berørt, antyder det også en debat om materialitet og æstetik (Herzfeld 1991: 12, Thompson 1979): Ikke alene bliver der her gjort indsigelse over desakraliseringen af kirkegården som et historisk vidnesbyrd; det fremhæves også særskilt, at det planlagte kirketårn skulle fremstilles i *beton*. Også i flere udviklingsrapporter går det igen, at moderne betonstrukturer, som i flere tilfælde er føjet til historiske bygninger og deres omgivelser i nyere tid, vurderes som grimme og uhensigtsmæssige, f.eks. i indiske Archigroup Architects' *Pre Appraisal Report on Development and Conservation of Tranquebar*, udarbejdet i 1993 for den danske ambassade i New Delhi. I rapporten beskrives forskellige

elementer af Tranquebars bymiljø i korte passager som denne:

SCHOOL COMPLEX ON ADMIRAL STREET – year 1741. It is a complex of school, residences, hostels and a prayer hall. Some of the buildings are badly dilapidated needing immediate attention. *Additional buildings constructed in reinforced concrete are very ugly in character.* Original Ziegenbalg house and Prayer hall done in a classical Indo-European style still exist. It is owned presently by TELC. (Archigroup 1993: 12, mine kursiveringer)

Senere hedder det tilsvarende om “GIRLS HOSTEL UNDER ROMAN CATHOLICS ... *Plenty of new construction also which spoil [sic] the street scape [sic] on King Street.*” (Ibid.)

Spørgsmålet om æstetik drejer sig tydeligvis både om opfattelser af historisk autenticitet og om hvordan kulturarvs betydning bør markeres på passende vis, som antydnet af en anden situation, berettet af et medlem af en dansk NGO:

... vi snakkede med den daværende borgmester i Tranquebar ... [for et par år siden], og hun siger: Vi kunne godt tænke os at få ny belægning på Kongensgade. Og hendes nye belægning, hendes terminologi, det skulle ... gerne være sådan noget asfalt med sådan nogle *glitrende* sten der lyser, og så ville hun gerne have sådan nogen kæder og så have nogen lysende lamper derhenad. ... altså, de har den her lidt tivoli-park opfattelse af det, ... noget der sådan skal præsenteres, det skal der være noget tivoli [over] og blinkende lamper i alle mulige farver. ... hvis du går ind i et indisk tempel, så vil du meget ofte opleve, at de har *skrottet* ... krystallysekronerne og hængt lysstofrør op i stedet for. ... Men ... så går jeg tilbage og så tænker jeg på, da jeg var i lære som elektriker ... i tresserne, jamen, ... der var jeg rundt og hængte lysstofrør op i alle folks køkkener, da hev vi alle de her flotte lamper ned, så det var jo en overgang, det var jo *tiden*, sådan var *tiden* dengang, og det er bare den *tid* der er flyttet til Indien med mange ting. I dag er der jo mange af de her ... plasticting, ... jeg kan jo huske, hvordan min mor der i halvtredserne *skrottede* sine fine køkkenredskaber og fik noget *rædsomt* plastic – i dag ville man sige noget rædsomt plastic, men hun syntes jo at det var smart og det var *dejligt*, [hun] skrottede nogle af de *flotte gamle* gryder ... og fik nogle *'fine'* – fine tynde aluminums[gryder], ikke også – med plastic-håndtag, hun havde nogle *flotte gamle* gryder og en hel masse ting ... Og *det* er jo egentlig bare på mange områder det, det er denne her periode som nu er indtrådt i Indien, ... der skrotter de også alt det gamle, alt det flotte gamle håndværk, så er det lige pludseligt noget moderne fabrikslavet noget.

De ovenstående citater knytter opfattelsen af historisk autenticitet og æstetik sammen med en særlig, lineær repræsentation af temporalitet og en tilsvarende repræsentation af Tranquebars plads i historien (Clifford 1988, Thompson 1979, Fabian 1983). Gammelt håndværk og den traditionelle fortid, det står for, værdsættes, mens de aspirationer til modernitet, som kommer til udtryk i omskabelsen af de materielle omgivelser, defineres som en fase, der måske senere vil give anledning til fortrydelse, fordi den truer nogle historisk autentiske omgivelser, der ud fra de kulturhistorisk funderede vurderinger i citaterne burde have status af noget varigt.

De bekymringer, der udtrykkes i debatten om æstetik, materialitet og historisk autenticitet, kan ses som en del af et bestemt, fremherskende narrativ: Tranquebars nutidige bybillede beskrives i danske kulturhistoriske skildringer og i skildringer for turister ofte (også helt bogstaveligt) som en stillestående tidslomme - et billede der rummer en implicit sammenligning med Tranquebars danske storhedstid som et betydningsfuldt handelsstøttepunkt i slutningen af 1700-tallet (Pedersen 1987). Hvis fortiden er et fremmed land (Lowenthal 1985), så fremstilles dette land som tilgængeligt for besøg i Tranquebar. I en norsk turistskildring om ”[v]år bortgjemte koloni” (Aagre 2001, upagineret) hedder det således:

Den gamle byporten er som en tidsmaskin i tid og rom. På den ene siden,

Kultur møde – en dansk turist fotograferer lokale i Tranquebar.

India i år 2001. På den andre, Danmark på 1700-tallet. En byport i teigstein skiller de to verdener. ... I dag ligner det mer på en spøkelsesby, en europeisk by som har forvillet sig til Asia og ikke finner veien tilbake, en by i tornerosesøvn... (ibid.)

Perspektivet går igen i utviklingsrapporter, som her:

... the winds of changes due to industrialisation and other associated development have blown past this village leaving the extensive Danish aura of the township unaltered ... [as an] architecturally historic, serene and unchanged environment ... [that] offers the visitor the tranquillity of the past in contrast to the present day's hectic life. (Archigroup 1993: 2)

Men hvad betyder fortiden i Tranquebar? Skal man have adgang til andre narrativer og betydninger, er det, jeg foreslår at undersøge hvordan befolkningen og besøgende i Tranquebar i praksis bruker byrummet og bygningerne, og hvordan denne færd og kontakten mellom folk, der engagerer sig i omgivelserne med forskjellige formål, får betydning i folks liv.

Et sådant studie kan bidrage til teoretiseringen af det kulturmøde, som i dag finder sted mange steder i verden omkring materiel kulturarv i en postkolonial tidsalder, og udforske hvordan historisk bevidsthed opstår og virker i en tværkulturel kontekst. Det er en vigtig metodisk og teoretisk pointe at belyse betydningen af kulturarv ikke blot i national men i transnational kontekst, i en optik der medtænker alsidige tilknytninger og brug af kulturarv i både dagligliv, turisme og forskning.

Litteratur

- Aagre, Audun (2001): *Vår bortgjemte koloni*. Gengivet på: <http://www.trankebar.net/article/from-net/norsk/artikel-no.htm>
- Brimnes, Niels (1992): "Dansk kolonihistorie mellem historievidenskab og antropologi – et forslag til metode". *Den Jyske Historiker*, vol. 60, pp. 101-118.
- Brüel, Sven og Niels Åge Nielsen (1993): *Gyldendals fremmedordbog*. 11. udgave, København.
- Bruner, Edward M. (1996): "Tourism in Ghana. The Representation of Slavery and the Return of the Black Diaspora". *American Anthropologist*, 98 (2), pp. 290-304.
- Clifford, James (1988): On Collecting Art and Culture. I: *The Predicament of Culture, Twentieth-Century Ethnography, Literature, and Art*, pp. 215-251. Harvard University Press, Cambridge.

- Cohn, Bernard S. (1990 [1961]): The Pasts of an Indian Village. I: *An Anthropologist Amongst the Historians and Other Essays*, pp. 88-99. Oxford University Press, Delhi.
- Cohn, Bernard S. (1971): The Shaping of the Civilisation: Views of the past. I: *India: The Social Anthropology of a Civilisation*. Anthropology of Modern Society Series, pp. 51-59. University of Chicago, New Jersey.
- Connerton, Paul (1989): *How Societies Remember*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Fabian, Johannes (1983): *Time and the Other*. Columbia University Press, New York.
- Fihl, Esther (1984): "Some theoretical and methodological considerations on the study of Danish colonialism in Southeast India". *Folk*, vol. 26, pp. 51-66.
- Fihl, Esther (1987): "Vores kulturarv – Tranquebars fremtid". *Udvikling, Danmark og u-landene*, vol. 12 (2), pp. 19-21.
- Green-Pedersen, Svend E. & P. C. Willemoes Jørgensen (1983): Dansk Kolonihistorie – det globale perspektiv. I: Jensen, Peter Hoxcer (red.): *Danske Kolonihistorie. Indføring og studier*, pp. 9-18. Forlaget Historia, Århus.
- Handler, R. (1985): On Having a Culture. Nationalism and the Preservation of Quebec's Patrimoine. I: Stocking, G. W. (red.): *Objects and Others. Essays on Museums and Material Culture*, pp. 192-218. University of Wisconsin Press, Wisconsin.
- Harding, Georgina (1993): *Tranquebar. A Season in South India*. Hodder & Stoughton, London.
- Hastrup, Frida (2005): "‘Tsunami...bubblegum?’ Narratives of cause and effect in ‘Tranquebar’", *NLASnytt*, 5.
- Hernæs, Per (1985): "Dansk Kolonihistorie og Afrika". *Fortid og Nutid. Tidsskrift for Kulturb historie og Lokalhistorie*. Udgivet af Dansk Historisk Fællesforening, Bd. Xxxii, pp. 71- 78.
- Herzfeld, Michael (1991): *A Place in History. Social and Monumental Time in a Cretan Town*. Princeton Studies in Culture/History/Power. Princeton University Press, New Jersey.
- Hirsch, Eric & Charles Stewart (2005): "Introduction: Ethnographies of historicity". *History and Anthropology*, vol. 16 (3), pp. 261- 274.
- Johnson, Gnanabaranam (2005): Church and Society in Tranquebar Today. I: Oommen, George & Hans Raun Iversen (red.): *It began in Copenhagen. Junctions in 300 years of Indian-Danish Relations in Christian Mission*, pp. 385-409. ISPCK, Delhi.
- Kirschenblatt-Gimblett, Barbara (1998): *Destination Culture. Tourism, Museums, and Heritage*. University of California press, Berkeley.
- Kryger, Karin & Lisbeth Gasparski (2002): *Tranquebar. Kirkegårde og gravminder*. Kunstakademiets Arkitektskoles Forlag, København.
- Lowenthal, David (1985): *The Past is a Foreign Country*. Cambridge University Press, Cambridge.

- Olwig, Karen Fog (1985): ”Hvad skal vi med dansk kolonihistorie?”. *Fortid og Nutid. Tidsskrift for Kulturhistorie og Lokalhistorie*. Udgivet af Dansk Historisk Fællesforening. Bd. Xxxii, pp.68-71.
- Olwig, Karen Fog (2003): ”Narrating deglobalization: Danish perceptions of a lost empire”. *Global Networks*, vol. 3, nr. 3, pp. 207-222.
- Pedersen, Poul (1987): Tranquebar i dag. I: Colding, L. et al.: *Tranquebar. Architectura 9*, pp. 50-73. Selskabet for Arkitekturhistorie, København.
- Petersen, Palle (1983): Møde med Tranquebar. I: Kika Mølgaard (red.): *Indien-Danmark. Forbindelser og Samarbejde*, pp. 9-16. Den Indiske Ambassade i Danmark, København.
- Pratt, Marie Louise (1993): Arts of the Contact Zone. I: Bartholomae, David & Anthony Petrosky (red.): *Ways of Reading. An Anthology for Writers*. 3rd Edition, pp. 442-456. Bedford Books of St. Martin’s Press, Boston.
- Praxis – Institute for Participatory Practices (u. å.): *Village Level People’s Plans – Tharangambadi, Tamil Nadu*.
- Simonsen, Gunvor (2003): ”Nye og gamle perspektiver på dansk kolonihistorie”. *1066 – Tidsskrift for historie*, vol. 33, nr. 2, pp. 3-13.
- Thompson, M. (1979): *The Rubbish Theory. The Creation and Destruction of Value*. Oxford University Press, Oxford.

Øvrige kilder

- Ajit Koujalgi Architects (2004a): *Governor’s Bungalow Tranquebar*. Restoration Proposal. Samasti, Auroville.
- Ajit Koujalgi Architects (2004b): *Collector’s Residence Tranquebar*. Restoration Under Progress. Samasti, Auroville.
- Archigroup (1993): Pre Appraisal Report of Development and Conservation of Tranquebar, January 1993. Client: The Royal Danish Embassy, New Delhi.
- Bestsellerfonden (2006): *India-visit Trankebar March 2006*
- Henk, Karl Aage (2001): *Pre-Investigation, Tranquebar Conservation Project*. Report based on a short term Consultancy for the Royal Danish Embassy.
- Kunstakademiets Arkitektskole (1998): *Tranquebar. A survey of historical buildings – April 1998*. Styringsgruppen for Opmåling og Restaurering af de Gamle Dansk-Indiske Bygninger i Tranquebar. København.
- Munch-Petersen, Nils Finn (1995): *Integrated Development of Tranquebar. Report on visits to India from June 9 to June 25 1994 and from April 30 to May 20 1995*. DANIDA: Ministry of Foreign Affairs.
- Nationalmuseet (2005): *The Tranquebar Initiative of The National Museum of Denmark*. Upubliceret projektkatalog, København.
- Petersen, Steen Estvad, Henrik Schaumburg-Müller & Otto Käszner (1993): *Tranquebar*. Report from a visit between 20th of February and 6th of March 1993 by members of the Steering Committee for Survey and Restoration of the Old Danish-Indian Buildings at Tranquebar.